

ĐẠI HỌC VINH
TRUNG TÂM
THÔNG TIN-THƯ VIỆN

306

C 118(2)/ 05

DX.026232

PGS. TS. ĐẶNG HỮU TOÀN- TS. TRẦN NGUYỄN VIỆT
TS. ĐỖ MINH HỢP- CN. NGUYỄN KIM LÀI

Đền bần hoá

Thế giới

TẬP 2

PHƯƠNG TÂY

CỔ ĐẠI
TRUNG CỔ
PHỤC HUNG
CẢI CÁCH TÔN GIÁO
CẬN ĐẠI

DX.026232

Nhà xuất bản từ điển bách khoa

SACH BK TỦ SÁCH TRI THỨC BÁCH KHOA PHỔ THÔNG

**PGS. TS. ĐẶNG HỮU TOÀN - TS. TRẦN NGUYỄN VIỆT
TS. ĐỖ MINH HỢP - CN. NGUYỄN KIM LAI**

CÁC NỀN VĂN HÓA THẾ GIỚI

Tập II : PHƯƠNG TÂY

- **CỔ ĐẠI**
- **TRUNG CỔ**
- **PHỤC HƯNG**
- **CẢI CÁCH TÔN GIÁO**
- **CẬN ĐẠI**

TRƯỜNG ĐẠI HỌC VINH
TRUNG TÂM THƯ VIỆN 026232

NHÀ XUẤT BẢN TỬ ĐIỂN BÁCH KHOA

Lời giới thiệu

" Văn hoá hoặc văn minh là chỉnh thể phức hợp bao gồm tri thức, tín ngưỡng, nghệ thuật, đạo đức, pháp luật, tập tục và bất kì năng lực, thói quen nào khác mà con người cần có với tư cách là thành viên của xã hội"¹. Nó bao gồm tất cả những gì làm cho dân tộc này khác với dân tộc khác; là nơi thể hiện rõ nhất tinh thần dân tộc, bản sắc dân tộc, ý thức và những phương thức tiếp nhận những giá trị của các dân tộc khác.

Ngày nay, tính cô lập và khép kín của đời sống các dân tộc bị thu hẹp, sự giao lưu văn hoá ngày càng được tăng cường, không một dân tộc nào tồn tại tách biệt mà không có sự giao lưu văn hoá với các dân tộc khác. Sự giao lưu văn hoá đã trở thành nhu cầu nội tại của sự phát triển văn hoá, nhờ đó nền văn hoá của dân tộc được tiếp thu thêm các yếu tố tích cực và được làm giàu thêm để phát triển.

---

1. Theo nhà dân tộc học và xã hội học Anh Tailơ (Edwad Burnett Tyler; 1832 - 1917).

Với mong muốn mang lại cho đông đảo bạn đọc (nhất là giới trẻ, các bạn đọc có trình độ phổ thông trở lên) những tri thức nhất định, khái quát về các nền văn hoá thế giới, Nhà xuất bản Từ điển bách khoa tổ chức xuất bản cuốn sách **Các nền văn hoá thế giới**. Các nền văn hoá được đề cập ở đây là những nền văn hoá "mang tính thế giới", đã và đang tồn tại trong tiến trình lịch sử, có sự ảnh hưởng và tác động không nhỏ đến sự phát triển của văn hoá và văn minh nhân loại hiện nay.

Ý định như vậy nhưng khả năng có hạn, chắc chắn rằng không tránh được những thiếu sót. Mong sự đóng góp ý kiến của bạn đọc để sách được hoàn chỉnh hơn trong những lần xuất bản sau.

NHÀ XUẤT BẢN TỪ ĐIỂN BÁCH KHOA

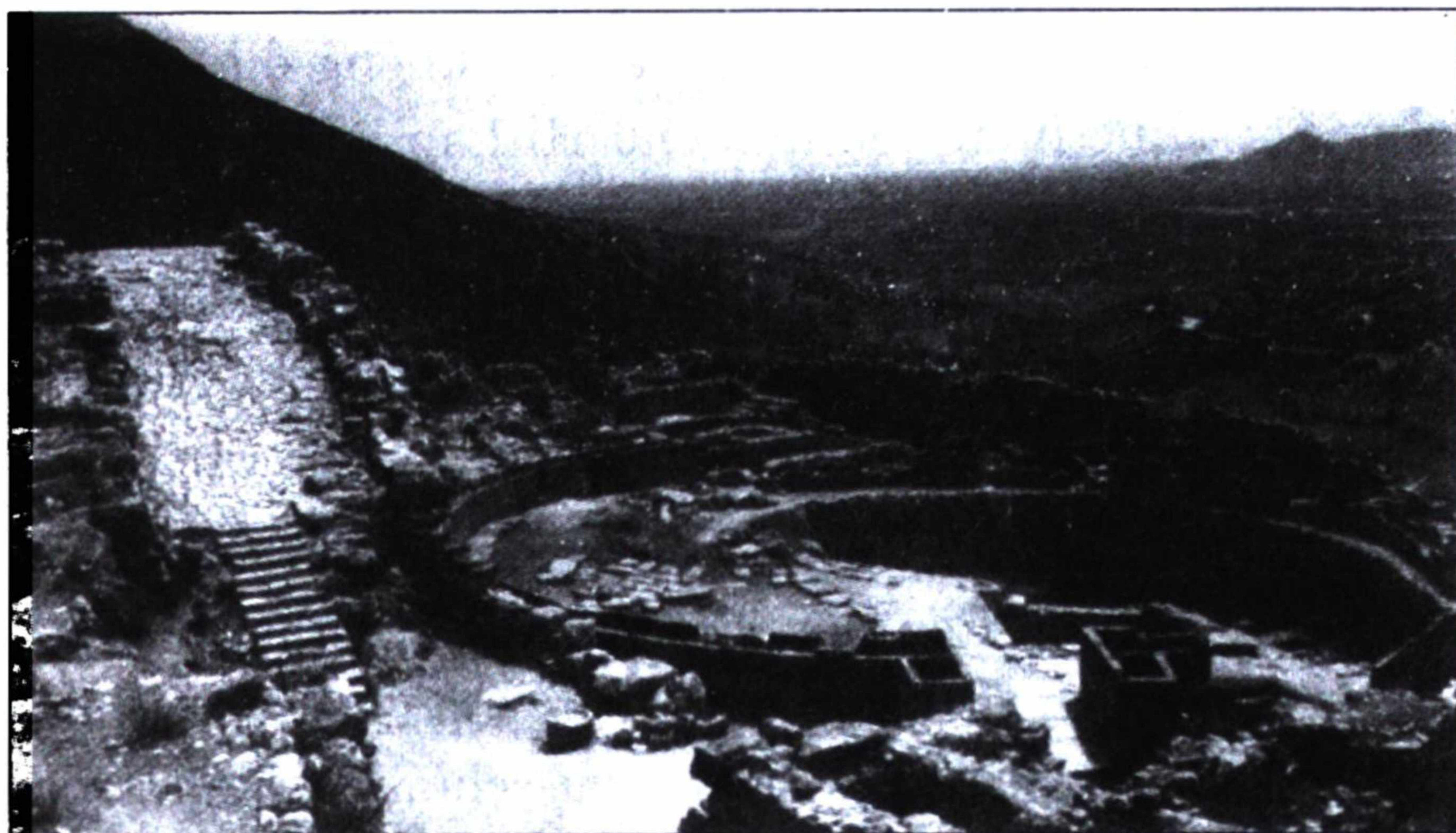
CỔ ĐẠI

Châu Âu thời phục hưng đã tạo nên huyền thoại của riêng mình. Thời Cổ đại như là thời đại hoàng kim của xứ Hi Lạp đầy ánh mặt trời rực rỡ, của xứ La Mã thiên đường trên mặt đất xuất hiện nơi bình minh của mọi thời đại. Bản thân những người Hi Lạp - La Mã cũng không thể biết được rằng họ đang sống trong thời Cổ đại, trong một thế giới không phải là thiên đường đối với họ. Không thể nào khác được. Một nền văn hoá luôn là hiện tượng phức tạp, đầy mâu thuẫn - thời Cổ đại cũng không phải là một ngoại lệ. Dù sao, những người sống trong thời đại văn hoá cực thịnh càng không ý thức được rằng đây là cực thịnh; còn những người mà thời đại của họ đi vào suy vong thì lại không để ý đến sự suy vong đó - đây như là một nguyên lí.

*
*   *
*

NỀN VĂN HOÁ HI LẠP CỔ

Dường như trên mỗi bước đi của mình, chúng ta đều bắt gặp di sản của người Hi Lạp. Chúng ta đều biết rằng, chính họ đã tạo ra thơ ca và triết học, phần lớn các khoa học, nhiều thể loại sân khấu và nghệ thuật kiến trúc. Trước khi tiến hành công việc trị bệnh cứu người của mình, người bác sĩ nào cũng nhớ đến "lời thề của Hippôcrat" (Hippocrate; khoảng 460 - 377 tCn). Tác giả của lời thề này là người sáng lập ra y học. Mọi học sinh phổ thông đều biết đến các định lí của Pytago (Pythagore; khoảng 570 - 500 tCn) và của Talet (Thalès; khoảng thế kỉ 7 - 6 tCn). Họ là các nhà thông thái Hi Lạp vĩ đại. Các trường phổ thông hiện nay đều là cái kế thừa các trường phổ thông Hi Lạp - nơi mà những thiếu niên đã học thể dục, tiếp nhận kiến thức văn học, triết học và chính trị. Còn các viện hàn lâm trên thế giới ngày nay đều có nguồn gốc từ trường học triết học của Platôn ở Aten (Platôn; 427 - 347 tCn). Nền văn hóa Hi Lạp đã để lại biết bao khái niệm mà ngày nay, chúng ta đã quen sử dụng tới mức không hề suy ngẫm về nguồn gốc của chúng. Điều đó khiến cho chúng ta có cảm tưởng là không một nền văn hóa nào trên thế giới lại gần gũi với chúng ta như nền văn hóa Hi Lạp. Song, thực ra thì ấn tượng đó là một ảo tưởng.

*Di tích thành phố cổ Myxen ở Hi Lạp,
thiên niên kỉ 3 - 2 tCn*

Đúng là chúng ta cũng có trò chơi Ôlimpic, chúng ta cũng có chế độ xã hội dân chủ, chúng ta cũng đi vào rạp hát, chúng ta cũng sử dụng các danh từ như "vũ trụ", "thần thoại". Nhưng mọi thứ trong hiện thực của chúng ta đã thay đổi tới mức không nhận ra được. Trò chơi Ôlimpic đối với chúng ta chỉ là trò chơi giải trí, còn ngọn lửa Ôlimpic đơn giản chỉ là một biểu tượng đẹp. Những trò chơi ấy đối với người Hi Lạp mang một ý nghĩa thiêng liêng, còn ngọn lửa được đốt cháy lên trên đỉnh Ôlimpia thì được coi là ngọn lửa thiêng và người chiến thắng là người được chọn bởi các thần linh cao quý.

Chế độ dân chủ đối với chúng ta là sự cầm quyền của một số nghị sĩ và tổng thống được bầu lên trong thời hạn vài năm. Trong suốt thời kì đó, họ có thể thông qua

bất kì bộ luật pháp nào, kể cả luật không được xã hội ủng hộ. Thực hiện nền dân chủ Hi Lạp là hội đồng của dân tự do (demos) - những công dân tự do cấu thành một tập thể độc lập - nhà nước - thị thành (polis). Tập thể công dân thực hiện nhân danh bản thân mình và thông qua luật pháp vì lợi ích của mình.

Rạp hát vào thời hiện nay là nơi sử dụng thời gian rồi một cách thú vị. Còn đối với người Hi Lạp thì đó là một kiểu hành động thần bí, là sự tổng hợp giữa nghệ thuật, tôn giáo, thần thoại, là một công việc chính trị quan trọng bậc nhất. Không phải ngẫu nhiên mà những công dân nghèo ở Aten thậm chí được cấp tiền để đi đến rạp hát.

Vũ trụ đối với chúng ta là một khoảng không vô tận bao gồm có chân không và vật chất vô cơ. Còn đối với người Hi Lạp thì đó là một trật tự hài hoà, đối lập với sự hỗn loạn.

Chúng ta nói "thần thoại" và hiểu đó là một câu chuyện cổ tích, một sự tưởng tượng ngây thơ, một cái gì đó không có thực. Đối với người Hi Lạp thì thần thoại là một sự kiện có thực, chứa đựng đầy nội dung thiêng liêng và hình thành nên thế giới. Đó không phải đơn giản là một hiện thực mà là hiện thực tối cao, mang tính khuôn mẫu mà không có cái gì là hiện thực hơn nó cả. Thần thoại là cái được nói ra, tức tự chỉ ra, tự hiện ra bản thân mình.

Truyền thuyết Ellada ẩn chứa những cội nguồn, nguồn gốc của thế giới hiện đại. Như bản thân những

người Hi Lạp quan niệm, cội nguồn - đó không phải là một cái gì đó đã từng tồn tại, mà là cái còn đang tiếp diễn, sẽ mãi mãi tồn tại. Cội nguồn được sử dụng để giải thích hiện tại: đây là cái khởi thủy, chủ yếu, chân thực. Chúng ta càng thâm nhập sâu hơn vào nền văn hóa Hi Lạp, chúng ta càng ý thức được rõ hơn sự giống nhau của mình với nó và cả những sự khác biệt nữa, chúng ta bắt đầu nhận thức tốt hơn về bản thân mình.

▪ CÁI CỦA MÌNH VÀ CÁI CỦA NGƯỜI KHÁC

Có thể coi Vạn Lí Trường Thành là biểu tượng của nền văn hoá Trung Quốc. Người Trung Quốc đã dùng nó để che chở cho Đế chế hạ giới của mình khỏi những sự xâm lăng từ bên ngoài. Qua đó họ thể hiện rõ sự độc lập của bản thân mình. Sự thuộc địa hóa Địa Trung Hải và Cận Hắc Hải là biểu tượng và đồng thời là một giai đoạn phát triển vĩ đại nhất của văn hóa Hi Lạp. Không phải ngẫu nhiên mà sự thịnh vượng của nền văn minh Hi Lạp vào thế kỉ 7 tCn đã bắt đầu chính từ Iôni (Ionie) là một nhà nước - thị thành nhỏ bé bên bờ biển Địa Trung Hải. Những người Hi Lạp ở đây đã giao tiếp với những người Lydia (Lydie) và các dân tộc cổ khác. Triết học đã xuất hiện tại Iôni, nó gắn liền với tên tuổi Talet, Anaximandơ (Anaximandre; khoảng 610 - 547 tCn), Anaximen (Anaximène; thế kỉ 6 tCn), Hêraclit (Héraclite, khoảng 550 - 480 tCn), những nhà văn đầu tiên cũng đã